

ЕКОЛОГО–ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЮ ТЕРИТОРІЄЮ В ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ

Ю. Т. Алібекова, аспірант,
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна,
E-mail: alibekova@ua.fm

У статті проаналізовано стан соціо-еколого-економічної ситуації в Україні та в зарубіжних країнах світу. Досліджено зарубіжний досвід управління охороною природного середовища. Визначено, що у зарубіжних країнах сформовані ефективні механізми та інструменти управління охороною природного середовища, які можуть бути використані в Україні в цілях формування ефективної, дієвої еколого-орієнтованої системи управління за для досягнення екологічно-збалансованого соціо-економічного розвитку територій. На основі аналізу зарубіжного досвіду в сфері екологічно-орієнтованого управління, запропоновано впровадити еколого-орієнтовані управлінські параметри в систему адміністративно-територіального управління. Сформовано визначення поняття еколого-орієнтовані управлінські параметри

Ключові слова: еколого-орієнтоване управління, регіональна структура управління природокористуванням, еколого-орієнтовані управлінські параметри, зарубіжний досвід еколого-орієнтованого управління, система охорони природного середовища.

ВСТУП

На фоні всезростаючого антропогенного тиску на навколишнє природне середовище все очевиднішим стає усвідомлення неможливості подальшого розвитку без включення екологічного імперативу в політику держави і регіонів України. В цьому аспекті на особливу увагу заслуговує питання формування еколого-орієнтованої системи управління. При формуванні ефективних систем і механізмів еколого-орієнтованого управління важливе значення має вивчення досвіду зарубіжних країн.

Питання, пов'язані із аналізом зарубіжного досвіду в сфері екологічно-орієнтованого управління знайшли віддзеркалення в працях багатьох зарубіжних та вітчизняних учених, таких як: О. Ф. Балацький, І. О. Драган, В. Я. Шевчук [6], Н. М. Салатюк, В. І. Соколов [12], О. П. Сиромятнікова, Т. І. Пішеніна, І. Л. Тимоніна [1], Б. В. Ерофеев, Є. Н. Лисицин, В. О. Мартиненко [2], Ю. Л. Максименко, О. А. Рипачева, Б. М. Данилишин, О. О. Веклич, В. О. Лук'янихін та ін. Проте, незважаючи на значну кількість публікацій, проблема розроблення ефективних механізмів еколого-орієнтованого управління в Україні потребує подальшого опрацювання.

Таким чином, **метою** цієї статті є дослідити сучасну теорію і практику передових західних країн у сфері екологічно-орієнтованого управління та запропонувати підходи щодо формування ефективної екологічно-орієнтованої системи управління адміністративною територією.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На сучасному етапі розвитку суспільство опинилось у складному становищі. Практично всі країни світу, незалежно від свого соціально-економічного розвитку, змушені приймати рішення, покликані на подолання соціально-економічних та екологічних проблем. У свою чергу, на сьогодні Україна за більшістю показників соціо-економічного розвитку та екологічного стану порівняно з іншими країнами світу, займає низькі позиції.

Так, за Індексом стійкості суспільства, розрахунки якого проводились Об'єднаним дослідницьким центром Європейської комісії (Joint Research Centre of the European Commission), Україна в 2012 році займає 102 місце в рейтингу більше ніж 150 країн світу (табл. 1) [4].

Таблиця 1 – Рейтинг країн світу за Індексом стійкого суспільства в 2012 році

Рейтинг	Країна	Благополуччя людини	Екологічне благополуччя	Економічне благополуччя	Індекс
1	2	3	4	5	6
	В середньому по світу	6,59	4,57	3,96	4,8
1	Швейцарія	9,08	5,36	8,63	7,36
2	Швеція	9,41	4,2	8,26	6,73
3	Австрія	9,21	4,47	7,04	6,56
4	Литва	7,65	5,38	6,59	6,46
5	Норвегія	9,44	3,7	8,05	6,38
6	Коста Ріка	6,63	6,92	4,61	6,15
7	Словенія	8,7	3,79	7,42	6,12
8	Фінляндія	9,4	3,43	7,53	6,09
9	Словакія	8,72	3,76	6,92	6,01
10	Шрі-Ланка	7,04	6,49	4,21	6,01
...
102	Україна	7,03	2,83	4,33	4,42
...
149	Туркменістан	6,51	1,5	3,26	3,16
150	Ірак	5,72	2,32	1,99	3,13
151	Ємен	4,87	2,44	1,88	2,96

Індекс стійкості суспільства був розроблений за ініціативою нідерландських дослідників Герта ван де Керка (Geurt van de Kerk) і Артура Мануеля (Arthur Manuel) під егідою Фонду стійкого суспільства в 2006 році. Індекс вимірює досягнення країни з точки зору стійкості громадського розвитку за шкалою від 0 (найменша міра стійкості) до 10 (найвища міра стійкості), табл.1. Індекс стійкості суспільства складається з індексів, що характеризують благополуччя людини, екологічне благополуччя, економічне благополуччя.

В Україні найнижчим показником, що знаходиться в складі Індексу стійкості суспільства, є екологічний. За даними Key World Energy Statistics from the IEA в Україні значення питомих викидів CO₂ є істотно вищим відносно більшості країн світу, рис. 1.

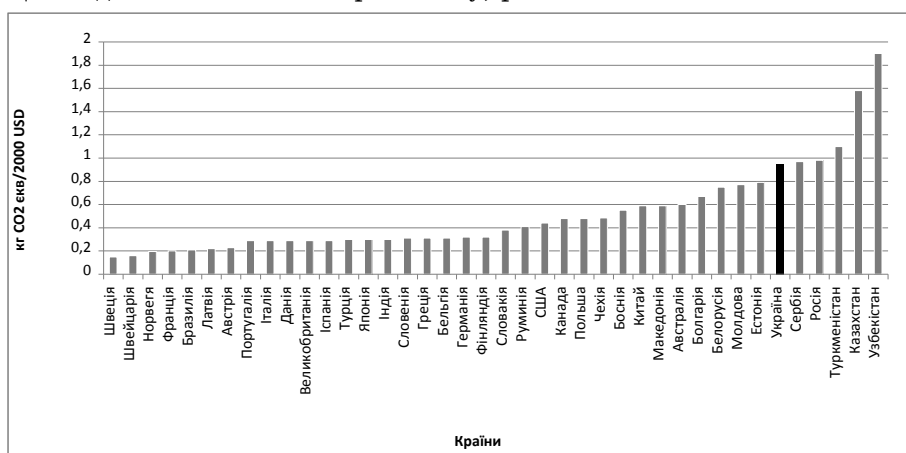

Рисунок 1 – Україна в рейтингу країн світу за обсягами викидів CO₂ (За даними Key World Energy Statistics from the IEA [7])

Згідно даних Key World Energy Statistics from the IEA, Швеція є країною, в якій кількість викидів CO₂ є найменшою. В Україні ситуація протилежна, за кількістю викидів CO₂ вона займає лідируючі позиції. При цьому слід відзначити, що на сьогодні в Швеції із зростанням ВВП, зростання викидів CO₂ не відбувається, а навпаки з щорічним зростанням ВВП відбувається паралельне скорочення викидів CO₂ (рис. 2).

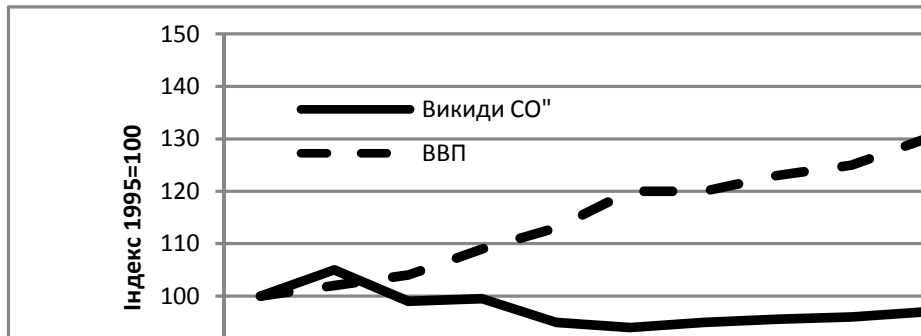

Рисунок 2 - Швеція: щорічне зростання ВВП та паралельне скорочення викидів CO₂ (за даними статистики Швеції [8])

В Україні зростання та спад ВВП аналогічно відображається на динаміці викидів CO₂. (рис. 3).

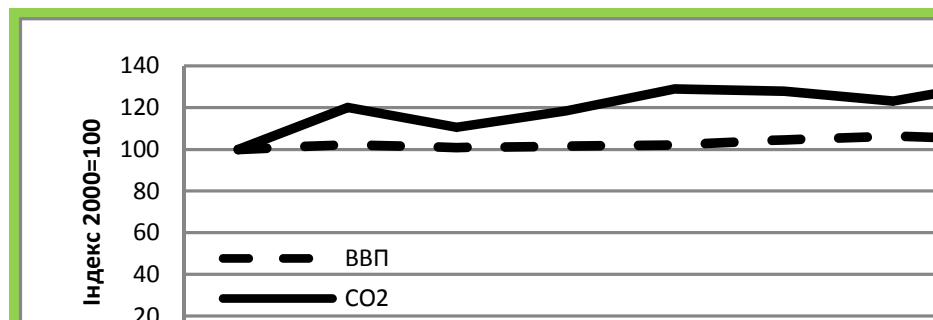

Рисунок 3 - Україна: Динаміка ВВП та викидів CO₂ (за даними статистики України [9])

Отже, характерною рисою сучасного соціально-економічного розвитку України є загальне погіршення екологічного стану навколишнього природного середовища.

Українська економіка має перейти на принципи екологічно збалансованого розвитку, що викликає необхідність в управлінні процесами екологізації в усіх напрямках і сферах діяльності людини [2].

Звертаючи увагу на те, що на міжнародному рівні вже протягом кількох десятиліть окреслилась чітка тенденція вирішення багатьох природоохоронних питань на особливу увагу заслуговує порівняльний аналіз окремих елементів систем управління охороною природного середовища в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Найдосконалішою серед країн Європи вважається швейцарська система управління охороною природи і навколишнього середовища [10]. Адже, по-перше, це чітка система взаємопов'язаних політичних, юридичних, соціальних, наукових та організаційних положень і законів, інтегрована у всесвітню природоохоронну систему та органічно вписана в соціально-економічні умови держави. По-друге, вона має механізми функціонування різного характеру і різних рівнів за прямим і зворотнім зв'язками, де населення не тільки виконує закони, але й має можливість

змінювати їх та впливати на дію уряду. В Швейцарії діє національна політика охорони довкілля, яка реалізується через закони, договори, ринкові механізми, природоохоронні інвестиції, кооперацію державних та приватних структур, освіту та пропаганду. Національна природоохоронна політика є невід'ємною складовою державних та приватних планів розвитку, і її виконання забезпечується з боку як державних структур (депутатами, міністерством, поліцією), так і приватних – Лігою охорони природи, а також численними екологічними бюро, постійними змішаними комісіями з представників державних урядовців та членів приватних організацій.

Деяко іншою є нова система природоохоронного управління в США. Найбільший інтерес у ній становить взаємозв'язок загальнонаціональних, регіональних і муніципальних програм у галузі природокористування та охорони довкілля [5, 11].

Система державного управління охороною довкілля в США має ступінчасту внутрішню структуру, кожна гілка якої певною мірою незалежна. Основні рівні управління – федеральний, штатний і місцевий, а додаткові, перехідні ланки – міжштатний і регіональний. Кожен з цих рівнів займається проблемами охорони довкілля в межах своєї компетенції.

Загальнодержавне управління охороною навколишнього середовища здійснює Агентство по захисту навколишнього середовища, Рада з якості навколишнього середовища на основі федерального законодавства, розробленого Конгресом США. Конкретна ж організація соціально-економічного життя народу знаходиться в компетенції урядів штатів, а практичним формуванням середовища проживання і системи охорони довкілля займаються органи місцевого самоврядування – муніципалітети міст і адміністрація графств.

Для України певний інтерес представляє досвід організації природоохоронної системи в Канаді, яка складається з двох рівнів: федерального і провінційного. На федеральному рівні відповідальність за стан навколишнього середовища і використання природних ресурсів покладена на міністерство навколишнього середовища (МНС), яке здійснює всі функції по розробці і впровадженню національних екологічних норм, координації діяльності інших федеральних і провінційних органів в галузі охорони навколишнього середовища та використання природних ресурсів [12].

Особливістю системи управління охороною довкілля у Канаді є те, що основні повноваження по реалізації федеральних і місцевих програм і контролю за виконанням природоохоронного законодавства закріплені на рівні провінцій, які мають значно більшу автономію в прийнятті природоохоронних рішень у порівнянні зі штатами США [11]. Це можна пояснити тим, що за провінціями закріплена власність на природні ресурси, звідси регулювання полювання, рибальства, землекористування, використання корисних копалин і лісових ресурсів потрапляє під юрисдикцію провінцій. У цілому ж організаційний механізм управління природокористуванням і охороною природного середовища у Канаді в основному подібний до механізму в США. Федеральний уряд Канади практично не втручається в природоохоронну діяльність провінцій. Виняток становить охорона атмосферного повітря та трансграничне перенесення забруднень. Міністерство навколишнього середовища Канади, в основному тільки координує природоохоронну діяльність, організує проведення наукових досліджень у цій галузі, здійснює пропаганду екологічної освіти серед населення [11, 12].

Серед інших країн світу заслуговує на увагу практичний досвід забезпечення збалансованого екологічного та економічного розвитку, а також система природоохоронного управління в Японії. Б. Ерофеев [13]

відзначає, що існуюча система управління охороною навколишнього середовища в Японії представлена двома рівнями: загальнодержавним і муніципальним.

Центральним адміністративним органом, який здійснює природоохоронну діяльність, є Агентство по навколишньому середовищу (АНС). Крім цього, у міністерствах охорони здоров'я, сільського, лісового та рибного господарства, зовнішньої торгівлі і промисловості, транспорту, будівництва і ін. є підрозділи, до обов'язків яких входить забезпечення охорони навколишнього середовища (рис.4) [14].

АНС має свої підрозділи в префектурах і муніципалітетах. Вони взаємодіють із місцевими відділами міністерств сільського й лісового господарства, охорони здоров'я, мають власні науково-дослідні установи. Координаційні функції в системі управління охороною природи виконує Конференція по боротьбі із забрудненням навколишнього середовища, органи якої займаються узгодженням діяльності різних міністерств по виконанню регіональних природоохоронних програм. В органах префектурної влади є департаменти навколишнього середовища.

При розробці сучасної концепції відношення суспільства і навколишнього середовища в Японії виходять з того, що середовище і економіка нерозривно пов'язані між собою і господарська активність покращує людське життя тільки в тому разі, якщо вона супроводжується збереженням і захистом природи. Тому, на думку японських експертів, сучасна економічна система повинна бути „інкорпорована” з середовищем [13].

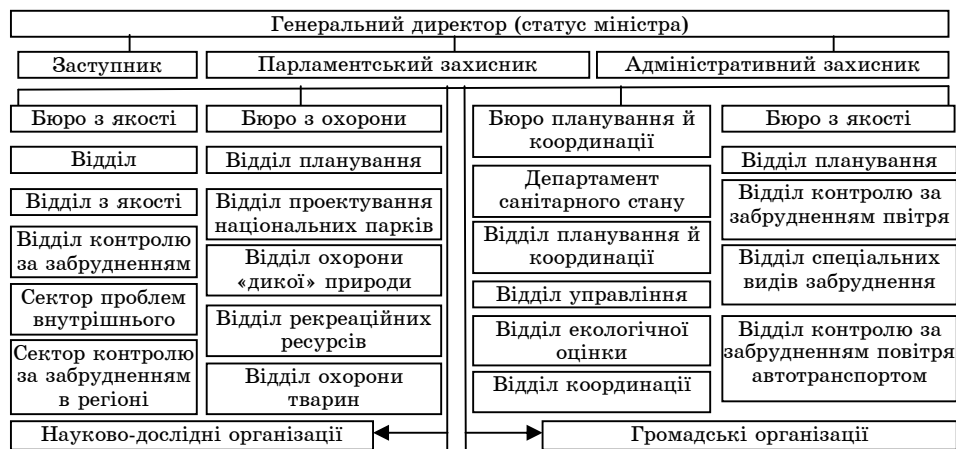

Рисунок 4 - Структура управління з питань довкілля в Японії [14]

У Великобританії управління охороною довкілля здійснює міністерство у справах навколишнього середовища, на яке покладено відповідальність за його стан і яке наділено широкими адміністративними повноваженнями, правом контролю і координації всієї діяльності по боротьбі із забрудненням природного середовища в країні. Це дає підстави стверджувати, що управління природоохоронною діяльністю у Великобританії є достатньо централізованим.

Разом з тим, заслуговує на увагу досвід Великобританії по реалізації природоохоронної політики, що полягає в орієнтації на асиміляційний потенціал навколишнього середовища. В якості комплексного підходу до питань охорони природного середовища пропонується зокрема, концепція „екологічно кращого варіанту” [11, 5, 2]. Основою реалізації даної концепції є оцінка впливу на навколишнє середовище кожного проекту, проведення його повної екологічної експертизи. Останнім часом одержала

визнання концепція вибору кращих, практично реалізованих засобів по захисту навколишнього середовища. Вибір альтернативних природоохоронних заходів здійснюється за принципом найменших витрат. Для реалізації цієї концепції було створено природоохоронні підрозділи в галузевих міністерствах і відомствах, які контролюються комісією з питань охорони навколишнього середовища. Такі природоохоронні підрозділи діють у восьми районах Великобританії, які опікуються міністерством у справах навколишнього середовища.

На відміну від Великобританії, структура управління охороною природного середовища у ФРН має дещо інші риси управління. Так, на федеральному рівні питання охорони довкілля закріплено за міністерством по навколишньому середовищу, охороні природи і ядерної безпеки, головна функція якого – контроль за організаціями нижчого підпорядкування [15].

Більшість експертних задач виконується спеціалізованими організаціями: наприклад, функція охорони природи – Федеральною дослідницькою установою по охороні природи і ландшафтної екології; технічні питання охорони навколишнього середовища, екотоксикології, частково моніторинг – Федеральною екологічною службою. Ці організації проводять значну частину досліджень у сфері охорони навколишнього середовища. Найбільш важливі рішення приймаються, як правило, після обговорення на наукових радах, що складаються з представників міністерства по навколишньому середовищу, охороні природи і ядерної безпеки, а також Федеральної дослідницької установи по охороні природи і ландшафтної екології і Федеральної екологічної служби.

На рівні земель діє треступінчаста система управління, до якої входять організації вищої, середньої і нижчої ланки. Вищі ланки цієї системи – міністерства по охороні навколишнього середовища окремих земель. Деякі питання, пов'язані з охороною природи, вирішуються іншими організаціями, зокрема, міністерствами сільського господарства та внутрішніх справ.

Природоохоронні підрозділи зазначених міністерств мають значні повноваження: вони можуть готувати місцеві закони в галузі охорони навколишнього середовища, розробляти земельні природоохоронні програми й нормативи, керують моніторингом забруднення навколишнього середовища, відповідають за екологічну експертизу господарських проектів.

На місцевому рівні (середня і нижня ланки) в управлінні охороною навколишнього середовища існують розбіжності. Природоохоронні підрозділи є в структурі магістрату, об'єднані, як правило, з органами регулювання руху. У ряді земель питання охорони навколишнього середовища безпосередньо відносяться до компетенції земельних і міських рад. На найнижньому рівні територіального управління природоохоронні проблеми вирішуються органами управління сільських округів і громад.

У цілому функції охорони природи передані поліцейським органам, зокрема, це стосується охорони лісів, полів, диких тварин, здійснення санітарного й промислового контролю і т. ін.. На більшості великих підприємств Німеччини є спеціальні уповноважені по нагляду за природоохоронною діяльністю, які не залежать від адміністрації підприємств. Це служба інженерів-консультантів з питань охорони природного середовища.

Таким чином, система управління охороною навколишнього середовища в Німеччині охоплює всі рівні територіального управління, має відносно незалежний характер і тому найбільше відповідає вимогам формування збалансованої системи охорони природного середовища.

Дещо вирізняється система охорони природного середовища в скандинавських країнах, де на сьогодні досягнуто найбільшої погодженості в управлінні економікою і охорони природного середовища. Так, у Швеції відповідальність за збереження природного середовища покладено на Національне управління за охорону навколишнього середовища, що входить до Міністерства сільського господарства. До складу Національного управління належать органи спостереження, які здійснюють контроль за виконанням вимог природоохоронного законодавства. Вони наділені повноваженнями забороняти діяльність господарюючих суб'єктів, що завдає шкоди природному середовищу, накладати штрафи і стягувати плату за нанесений екологічний збиток. Для виконання цих функцій в округах країни створено спеціальні природоохоронні підрозділи – Ради охорони здоров'я і навколишнього середовища, які відповідають за екологічний стан округу [16].

У Фінляндії охороною навколишнього середовища на регіональному рівні займаються провінційні управління, підлеглі уряду країни. Провінційне керування, будучи вищою виконавчою владою в провінції, може приймати будь-які рішення по захисту навколишнього середовища на підзвітній території: вводити місцеві податки, застосовувати санкції до порушників природоохоронного законодавства. На місцевому рівні вирішенням питань охорони природи займаються муніципалітети [5, 17, 2].

Істотні повноваження у вирішенні природоохоронних проблем мають муніципалітети Норвегії. Вони здійснюють видачу дозволів на будівництво нових підприємств, екологічне інспектування діючих об'єктів, моніторинг навколишнього середовища і т. ін. [5].

Управління охороною довкілля в зарубіжних країнах супроводжується та підкріплюється системою економічних важелів стимулювання і адміністративних санкцій.

На сьогодні природоохоронні системи багатьох країнах світу ефективно використовують різні механізми управління природоохоронною діяльністю, що оптимально пристосовані до сформованої в країні еколого-економічної ситуації.

Аналіз їх досвіду є необхідним для виявлення деяких загальних закономірностей, конкретних підходів щодо оптимізації природокористування та оцінки їх ефективності.

На Заході застосовуються як би два різновиди економічних методів регулювання екологічної сфери — цінове, або податкове, регулювання і власне ринкові механізми. Система екологічних платежів (податків) за забруднення давно відома в теорії екологічного регулювання. Засновниками використання цінових і податкових важелів ресурсозберігаючої діяльності були відомі учені початку століття А. Пігу, А. Маршалл, пізніше — Дж. Мід і ін.

У провідних країнах Заходу в даний час використовуються наступні основні інструменти екологічного регулювання: 1) платежі за забруднення оточуючого середовища; 2) платежі за користування муніципальними очисними спорудами; 3) ресурсні платежі. Для вичерпаних ресурсів застосовуються наступні види інструментів: а) податок на об'єм продажів, який сприяє зниженню темпів вичерплення ресурсу на ранніх етапах, оскільки приводить до підвищення цін на даний ресурс; б) податок на прибуток, який називають рентним, також сприяє зниженню темпів вичерпання ресурсу природи; в) ройялті — виплата компаніями уряду певного відсотка вартості ресурсу, що використовується; 4) екологічний податок на продукцію, який являє собою надбавку до ціни продукції, виробництво якої або подальше використання негативно впливає на довкілля, служить засобом витіснення з ринку екологічно “брудних” продуктів і технологій (так,

наприклад, по рекомендації Інституту екологічних прогнозів в м. Гейдельберге запропоновано ввести такий податок на тропічну деревину, алюмінієву фольгу, пестициди, синтетичні миючі засоби, бензин і тому подібне); 5) диференціація податків на прибуток; 6) субсидії, які є державною допомогою природокористувачам в проведенні природоохоронних заходів. Існують наступні їх види: а) гранти (стипендії) — безвідплатна фінансова допомога держави підприємству для реалізації великомасштабного проекту по значному зниженню забруднення довкілля; б) м'які позики або низькопроцентні кредити підприємствам на здійснення екологізації виробництва (вдосконалення технологій); в) податкові пільги (наприклад, податкові знижки на прискорену амортизацію природоохоронного устаткування, зниження податку на механічні транспортні засоби, що використовують види палива що не “забруднюють”); 7) екологічне страхування.

В цілому, в розвинених країнах світу знаходять вживання більше 150 різних інструментів, з яких понад 50 % складають різні платежі, близько 30% — субсидії, останнє доводиться на інші економічні стимул-реакції (екологічне страхування, заставно-поворотні платежі і ін.)

Основними елементами системи ринкового регулювання, що знайшла широке застосування в США і, в деякій мірі, у ФРН, є наступні:

1. Баббл-принцип (принцип “хмари”), відповідно до якого норматив викидів встановлюється для цілого регіону, а підприємства, що знаходяться на його території, можуть спільно знайти найбільш вигідний варіант забезпечення дотримання цього нормативу. Тепер не можна “труба, що димить”, а територія регіону в цілому, окремі джерела емісії забруднень якої формують “хмару”, стає об'єктом встановлення екологічних нормативів. Мета “баббл-принципу” — досягнення найбільшої економічної ефективності за рахунок оптимального перерозподілу викидів між учасниками ринку. Наприклад, якщо на одній території розташовані велика електростанція і декілька дрібних котелів, то виявляється вигідно уловлювати оксиди сірки і азоту на більшому джерелі, чим намагатися боротися з викидами від кожного дрібного забрудника. Принцип “хмари” створює умови для торгівлі правами на забруднення на рівні регіону;

2. Політика компенсації викидів. Підприємства, що зменшили свої викиди, набувають тим самим права на викид, що фіксується у вигляді відповідного документа, — ліцензії, або дозволи, на викид. Так, в Лос-Анджелесі, відповідно до місцевого законодавства, кожна тонна забрудника, вироблена новим підприємством, повинна компенсуватися зниженням викидів на інших підприємствах на 1,67 тонни;

3. Банки викидів — спеціальні банки, в які фірма, що скоротила об'єми своїх викидів нижче за рівень, передбачений нормативами, може покласти акредитив, отриманий на різницю, щоб згодом продати або використовувати при необхідності самої. Це полегшує потенційним покупцям ліцензій пошук відповідних продавців. Банки виконують і облікову функцію, забезпечуючи процес погашення витрачених прав і не допускаючи їх повторного використання;

4. Біржі прав на забруднення — посередницькі організації, необхідні при розширенні ринку прав на забруднення для здійснення операцій по купівлі-продажу прав на викиди [18];

Найрозповсюдженіші інструменти управління охороною природного середовища та механізми управління деяких країн світу відображено у табл. 2

Стосовно системи управління, що склалася в сфері природокористування в Україні, то вона не сприяє впровадженню концепції екологічно-орієнтованого управління. Основними недоліками вітчизняного економічного механізму екологічного управління, є те, що він не в змозі зацікавити товаровиробників в проведенні природоохоронних заходів за рахунок власних грошових коштів, не кореспондує іншими економічними показниками та важелями господарської діяльності, недостатньо оперативна та ефективно реагує на динаміку економічних та екологічних процесів в державі.

Враховуючи вищесказане, можемо зазначити, що сьогодні існує достатньо різних систем охорони природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, а також механізмів природоохоронного управління. Всі вони варті того, щоб в якійсь мірі використати в Україні в цілях формування ефективної, дієвої еколого-орієнтованої системи управління (ЕСУ) з метою досягнення збалансованого соціо-еколого-економічного розвитку території.

При цьому нами вважається за доцільне впроваджувати не лише окремі інструменти, що спрямовані на формування ефективної еколого-орієнтованої системи управління в країні а й безпосередньо сформувати таку систему управління, що буде передбачати необхідність урахування екологічних складових в загальній системі управління. Таким чином, нами пропонується сформувати екологічно-орієнтовані взаємоузгоджені управлінські параметри, які в свою чергу мають бути включені до основних функцій різних підрозділів управління.

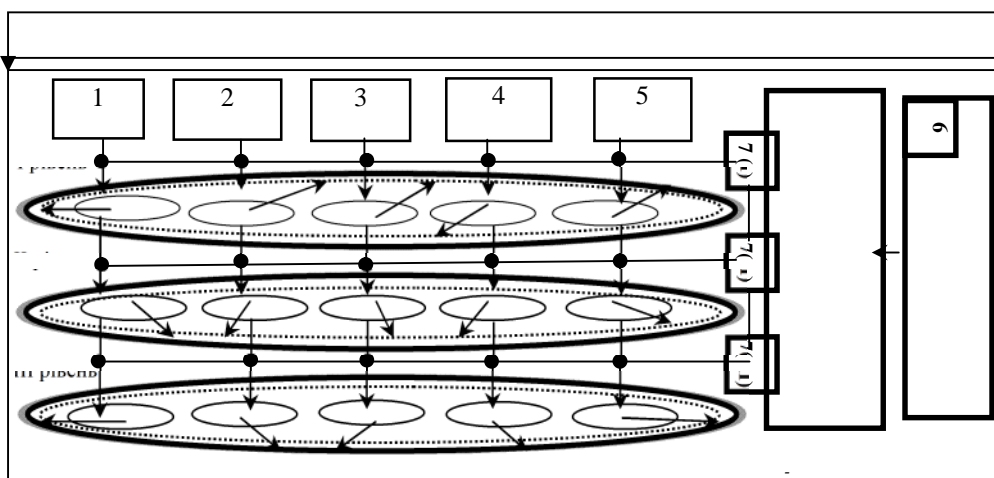

Рисунок 5 – Впровадження еколого-орієнтованих управлінських параметрів в структуру територіального управління.

1 – органи державного управління аграрною політикою з відповідними підрозділами на рівнях управління; 2 - органи державного управління бюджетною політикою з відповідними підрозділами на рівнях управління; 3 - органи державного управління промисловою політикою з відповідними підрозділами на рівнях управління; 4 – органи державного управління соціальною політикою з відповідними підрозділами на рівнях управління; 5 – інші органи державного управління з відповідними підрозділами на рівнях управління; I рівень - управління містом; II рівень – управління на рівні області; III рівень – управління на рівні району; 6 – керівники цільової програми еколого-орієнтованого управління; 7(I), 7(II), 7(III) – еколого-орієнтовані управлінські параметри, що інтегруються відповідно в систему управління містом, в систему управління на обласному рівні та адміністративного району.

Таким чином, під еколого-орієнтованими управлінськими параметрами ми розуміємо систему екологічних показників, що мають бути інтегровані у загальну систему управління на всіх рівнях – державному, регіональному, місцевому, локальному та органічно вписані в соціально-економічні умови адміністративно-територіальних одиниць.

В Україні на сьогодні функціонують спеціальні органи екологічного управління. Проте з метою формування еколого-орієнтованої системи управління, виникає необхідність інтеграції системи еколого-орієнтованих управлінських взаємопов'язаних параметрів, які будуть виконуватися органами державної та місцевої влади.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу зарубіжного досвіду управління охороною природного середовища, визначено, що у зарубіжних країнах сформовані ефективні механізми та інструменти управління охороною природного середовища, які можуть бути використані в Україні в цілях формування ефективної, еколого-орієнтованої системи управління з метою досягнення екологічно-збалансованого соціо- економічного розвитку території. Нами вважається за доцільне запропонувати систему еколого-орієнтованих управлінських параметрів, які будуть регулюватись органами державної та місцевої влади з метою досягнення оптимальних значень функціонування соціо-еколого-економічної системи та забезпечення екологічно-сталого розвитку.

SUMMARU

ENVIRONMENTALLY ORIENTED MANAGEMENT OF THE ADMINISTRATIVE TERRITORY IN FOREIGN PRACTICE

*Ju. T. Alibekova,
Sumy State University,
2, Rymsky-Korsakov Str., Sumy, 40007, Ukraine;
E-mail: alibekova@ua.fm*

Analyzes the socio-ecological-economic situation in Ukraine and in foreign countries has been conducted in this paper. International experience of management the protection of the environment has been studied. It has been determined that in foreign countries effective mechanisms and tools of the environment protection management formed, which can be used in Ukraine for the purpose of forming an effective, efficient eco-oriented management system to achieve environmentally sustainable socio-economic development of the territories. Based on the analysis of foreign experience in the field of environmentally oriented management it has been proposed to introduce eco-oriented management options in administrative and territorial management system. The definition of eco-oriented management options has been formed.

Keywords: *environmentally oriented management; regional structure of environmental management; environmentally oriented management options; foreign experience; environmentally oriented management; system of environmental protection*

АННОТАЦИЯ

ЭКОЛОГО-ОРИЕНТИРОВАННОЕ УПРАВЛЕНИЕ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ТЕРРИТОРИЕЙ В ЗАРУБЕЖНОЙ ПРАКТИКЕ

*Ю. Т. Алибекова,
Сумский государственный университет,
ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина;
E-mail: alibekova@ua.fm*

В статье проанализировано состояние социо-эколого-экономической ситуации в Украине и в зарубежных странах. Исследован зарубежный опыт управления охраной окружающей среды. Выявлено, что в зарубежных странах сформированы эффективные

механизмы и инструменты управления охраной окружающей среды, которые могут быть использованы в Украине в целях формирования эффективной, действенной эколого-ориентированной системы управления с целью достижения эколого-сбалансированного социо - экономического развития территории. На основе анализа зарубежного опыта в сфере экологически ориентированного управления предложено внедрить эколого-ориентированные управленческие параметры в систему административно-территориального управления. Сформировано определение понятия «эколого-ориентированные управленческие параметры».

Ключевые слова: эколого-ориентированное управление; региональная структура управления природопользованием; эколого-ориентированные управленческие параметры; зарубежный опыт эколого-ориентированного управления; система управления природной средой.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Тимонина И. Л. Использование экономических инструментов в экологическом регулировании: опыт Японии / И. Л. Тимонина // Проблемы теории и практики управления. – 2001. – № 6. – С. 56-80.
2. Мартиненко В.О. Досвід країн Європейського Союзу щодо сучасних механізмів управління охороною навколишнього середовища в Україні // Теорія та практика державного управління. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ „Магістр”, 2006. – Вип. 1 (13). – С. 272 – 278.
3. Мартиненко В.О. Регіональне управління охороною природного середовища: проблеми та перспективи // Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ „Магістр”, 2004. – №2 (20): У 2-х ч. - Ч. 1. – С. 46 – 50 с.
4. Рейтинг стран мира по уровню устойчивости общества — информация об исследовании. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.ssfindex.com/>
5. Поддубный И. А. Международная эколого - экономическая деятельность: учебн. Пособие / И. А. Поддубный, В. К. Слюсаренко. - Х.: ИД "ИНЖЭК", 2005.-200 с.
6. Сахаев В. Г. Економіка і організація охорони навколишнього середовища / В. Г. Сахаев, В. Я. Шевчук. - К.: Вища шк., 1995. - 272 с.
7. Электронный журнал энергосервисной компании «Экологические системы» № 11, 2011 [Электронное издание]. - Режим доступа: http://escosys.narod.ru/2011_11/art302.htm
8. Украинская Программа повышения энергоэффективности. – Режим доступа: www.ukeeper.org
9. Державна статистика України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Шеляг-Сосонко Ю. Р. Швейцарський феномен охорони довкілля // Екологія і ноосферологія. – 1995. – Т. 1, № 1 – 2.
11. Петерсен У. Ф. Рыночный подход к проблемам окружающей среды и его недостатки // Environmental Low Reporter. – 1994. – № 4. – С. 170 – 176 с.
12. Соколов В. И. Природопользование в США и Канаде: экономические аспекты. – М.: Наука, 1990. – 160 с.
13. Ерофеев Б. В. Правовая охрана окружающей среды в зарубежных социалистических, капиталистических и развивающихся странах. – М.: Право, 1988. – 324 с.
14. Екологія. Підручник / С. І. Дорогунцов, К. Ф. Коценко, М. А. Хвесик та ін. — К.: КНЕУ, 2005. — 371 с.
15. Маликова О. И. Управление охраной окружающей среды в Федеративной республике Германии // Вестник Московского университета. Сер. 6. Экономика. – 2001. – № 1. – С. 71 – 82.
16. Handel J. M. The Environmental and Economic Value of DSM: A National Level Assessment / Handel J. M., Daryianani S., Kathan D., Shovel I.N. // Proceeding of ACEEE 1992 Summer Study an Energy Efficiency in Buildings, Asilomar, Pacific Grove, Ca. Panel 9, pp. 9.79 – 9.87.
17. Bush EPA budget booste spending, reduces funds for serge grants // Air. Water Pollut. Rep. – 1990. – № 5. – 34 p.
18. Шимова О. С. Зарубежный опыт экономического стимулирования природоохранной деятельности [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://do.gendocs.ru/docs/index-378718.html?page=3>

Надійшла до редакції 9 вересня 2013 р.